

RÄTTNINGSMALL

PROV – FÖRSTA VÄRLDSKRIGET

1a. Vilka var orsakerna till USA:s deltagande i Första VK enligt **KÄLLA 1**? [3 poäng]

- **Det oinskränkta ubåtskriget:** ("Tysklands tillämpning av ett obegränsat ubåtskrig innebar att man förkastade tidigare avtal och utmanade våra rättigheter och vår ära som nation. Det tvingade oss att bryta förbindelserna med Tyskland och det meningslösa fördärvet som följde lämnade oss inget annat val än att bjuda motstånd")
- **President Wilson – hans anglosaxiska bakgrund och intellektuella grundsyn** ("Barnes underkänner teorin om det oinskränkta ubåtskriget som den direkta orsaken och framför istället en del andra faktorer som fick USA att gå med i kriget: till exempel President Wilsons anglosaxiska bakgrund, och hans intellektuella grundsyn")
- **President Wilsons rådgivare hade sympatier för de allierade (Ententen):** ("Wilson's rådgivares starka sympatier för de allierade [Ententen], i en ensidig diplomati som blundade för de brittiska kränkningarna av internationell rätt, medan den fördömde de mindre flagranta tyska överträdelserna")
- **Brittisk propaganda:** ("till följd av den brittiska propagandan (både privat och officiell propaganda)")
- **Ekonomiska orsaker – USA:s handel och lån:** ("i vår omfattande handel med de allierade samt i vår finansiering av denna handel med privata lån")

Minst tre av de ovanstående påståendena skall finnas med i svaret för att få full poäng på denna uppgift.

1b. Vad är budskapet i **KÄLLA 2**. [2 poäng]

- **UNCLE SAM = USA. Det är viktigt att starta med själva symbolen för USA – "Uncle Sam".** En äldre man som är klädd i rödvitrandiga byxor och en rock med vita stjärnor mot en blå bakgrund – med andra ord är han klädd i den amerikanska flaggan. Så plakaten (reklamen) som mannen bär är direkta budskap från USA.
- **USA vill ha fred på jorden är en tolkning av budskapet.** På framsidan av det plakat som mannen bär så står det "FRED på jorden". Eftersom Uncle Sam symboliserar USA så står USA bakom detta budskap.
- **USA har kristna värderingar om fred och god vilja till alla människor är också ett budskap.** På framsidan av det plakat som mannen bär så står egentligen en längre fras "FRED på Jorden – Till alla människor en god vilja" som är en del av julevangeliet (i den latinska översättningen "et in terra pax hominibus bonae voluntatis – och fred (frid) på jorden åt människor av god vilja"). Uncle Sam (USA) visar här sin goda kristna sida eftersom han (de) vill sprida detta fridsevangelium.
- **USA vill sälja ammunition och tjäna pengar är ett tredje budskap.** På baksidan av plakatet så står det "Ammunition till salu". Dollartecknet i ordet salu – "\$alu" visar att man vill tjäna pengar – dollar. Så Uncle Sam (USA) är villig att sälja ammunition för att få in dollar.
- **USA är villig att sälja till vem som helst kan vara ett fjärde budskap.** På baksidan av plakatet så står det "Fyll i beställning snarast" vilket verkar vara en uppmaning till

de som vill köpa ammunition från USA. Uncle Sam bär detta budskap så det är USA som står bakom detta budskap.

- **Dubbelbudskap! Detta är ett mycket tydligt budskap.** På framsidan av plakatet så står det **FRED** medan det står **KRIG** på baksidan. Denna motsats dikteras av Uncle Sam (USA) vilja att tjäna pengar på kriget samtidigt som han önskar att fred skall råda...

Minst två av de övre påståendena skall finnas med i svaret för att få full poäng på denna uppgift.

2. ”Huvudorsaken till att USA gick med i Första Världskriget var ekonomisk”.
Ta ställning till detta påstående med hjälp av de olika källorna ovan samt din egen tillägnade kunskap. Använd dig av de källkritiska kriterierna (”nycklarna”) [15 poäng]

KÄLLA 1: Orsaker till att USA gick med i Första Världskriget finns redovisade i Källa 1.

- **Det oinskränkta ubåtskriget:** (”Tysklands tillämpning av ett obegränsat ubåtskrig innebar att man förkastade tidigare avtal och utmanade våra rättigheter och vår ära som nation. Det tvingade oss att bryta förbindelserna med Tyskland och det meningslösa fördärvet som följde lämnade oss inget annat val än att bjuda motstånd”)
- **President Wilson – hans anglosaxiska bakgrund och intellektuella grundsyn** (”Barnes underkänner teorin om det oinskränkta ubåtskriget som den direkta orsaken och framför istället en del andra faktorer som fick USA att gå med i kriget: till exempel President Wilsons anglosaxiska bakgrund, och hans intellektuella grundsyn”)
- **President Wilsons rådgivare hade sympatier för de allierade (Ententen):** (”Wilson rådgivares starka sympatier för de allierade [Ententen], i en ensidig diplomati som blundade för de brittiska kränkningarna av internationell rätt, medan den fördömde de mindre flagranta tyska överträdelserna”)
- **Brittisk propaganda:** (”till följd av den brittiska propagandan (både privat och officiell propaganda”)
- **Ekonomiska orsaker – USA:s handel och lån:** (”i vår omfattande handel med de allierade samt i vår finansiering av denna handel med privata lån”)

URSPRUNG: Utdrag från *“America’s entry into World War I. Submarines, Sentiment, or Security”*. Redigerad av Dr. Herbert J. Bass, University of Maine. Utgiven av Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1964.

SYFTE: Denna text är skriven av Dr. Herbert J. Bass, en akademiker, och den är tagen från en bok med titeln *“America’s entry into World War I. Submarines, Sentiment, or Security”*. En boks skriven av en akademiker som helt och hållet inriktat sig på USA:s motiv för att gå in i Första Världskriget har som syfte att lägga fram olika bevis i frågan och diskutera detta på ett akademiskt sätt. Den vänder sig först och främst till de som är intresserade av just denna fråga men naturligtvis också de som har ett allmänt historieintresse. Ett annat motiv är att försöka etablera en akademisk diskussion vilket är ett sätt att förbättra sin egen position i den akademiska världen. Ett tredje mindre(?) motiv är att försöka sälja en bok och på det sättet skapa en extra-inkomst.

TID: Dr. Bass bok *“America’s entry into World War I. Submarines, Sentiment, or Security”* gavs ut 1964. Det är 47 år efter det att USA gick in i Första Världskriget. Det är med andra ord en **icke-samtida** källa. Den är skriven långt efter det att USA gick in i Första Världskriget vilket

är en begränsning. Fördelen är att ett flertal arbeten av professionella historiker har gjorts om USA:s inträde i Första Världskriget. Dr. Bass är anställd vid University of Maine vid denna tid och han kan då både tillgodogöra sig denna forskning och utveckla den vidare på ett professionellt sätt. Han vet hur man skall behandla olika former av källor samt hur detta bör uttryckas i skrift.

BEROENDE: Detta är en **sekundärkälla**. Författaren har använt sig av olika primära och sekundära källor. Detta innebär att källan har påverkats av en mängd olika arbeten som skrivits om orsakerna till USA:s inträde i Första Världskriget. Så beroendekriteriet är något som måste betonas. Samtidigt så måste följande också betonas återigen – Dr. Herbert J. Bass är akademiker anställd vid University of Maine vid denna tid och han kan då både tillgodogöra sig denna forskning och utveckla den vidare på ett professionellt sätt. Så även om det finns ett beroende till de källor som han arbetar med så är han en professionell historiker som vet hur man skall handskas med källorna.

TENDENS: Språket är relativt neutralt. Dock finns det vissa passager som tyder på en viss tendens ”När kriget bröt ut i Europa var amerikanerna först djupt chockade. Nästan alla reagerade med en enda tanke: det här kriget berör inte oss. - - - Varför blev USA ändå involverade i ett krig som President Wilson beskrev som ett krig ”som inte har något med oss att göra?” – Här gör sig Dr. Bass till tolk för nästan alla amerikaner. Det innebär att det finns en viss tendens i textutdraget samtidigt som vi återigen noterar – Dr. Bass är en akademiker anställd vid University of Maine vid denna tid och han kan backa upp sin tes med en mängd fakta (= bevis) på ett professionellt sätt.

PÅSTÅENDET: Då det gäller denna källas ställning i förhållande till påståendet ”Huvudorsaken till att USA gick med i Första Världskriget var ekonomisk” så stödjer källan **INTE** detta påstående.

I det andra stycket så pekar han ut **det oinskränkta ubåtskriget** som huvudorsak enligt President Wilson. Han skriver ”Wilsons svar var att kriget hade tvingats på oss [USA]. Tysklands tillämpning av ett obegränsat ubåtskrig innebar att man förkastade tidigare avtal och utmanade våra rättigheter och vår ära som nation. Det tvingade oss att bryta förbindelserna med Tyskland och det meningslösa fördärvet som följde lämnade oss inget annat val än att bjuda motstånd.”. Denna del säger tydligt att ekonomin **INTE** var huvudorsaken till det amerikanska deltagandet i Första VK.

I sista stycket så skriver Dr. Herbert J. Bass att det finns andra tolkningar från forskare, ”revisionister”, som menar att det huvudsakliga motivet var att USA ville gå in i kriget. Han låter Barnes uttrycka detta ” Barnes underkänner teorin om det oinskränkta ubåtskriget som den direkta orsaken och framför istället en del andra faktorer som fick USA att gå med i kriget: till exempel President Wilsons anglosaxiska bakgrund, och hans intellektuella grundsyn, i Wilsons rådgivares starka sympatier för de allierade [Ententen], i en ensidig diplomati som blundade för de brittiska kränkningarna av internationell rätt, medan den fördömde de mindre flagranta tyska överträdelserna, till följd av påverkan från den brittiska propagandan (både privat och officiell propaganda), i vår omfattande handel med de allierade samt i vår finansiering av denna handel med privata lån”.

I de två sista raderna i stycket så nämns ekonomin som en bidragande orsak, men den nämns inte som huvudorsak.

KÄLLA 2: Denna visuella källa fokuserar på USA:s ambivalenta hållning då det gäller Första Världskriget – man önskar FRED på jorden men vill samtidigt stimulera sin ekonomi genom

att sälja ammunition till de krigförande staterna. Så här finns ekonomin med som en viktig orsak. I tolkningen av bilden (fråga 1b) så har följande framkommit:

- **UNCLE SAM = USA. Det är viktigt att starta med själva symbolen för USA – ”Uncle Sam”.** En äldre man som är klädd i rödvitrandiga byxor och en rock med vita stjärnor mot en blå bakgrund – med andra ord är han klädd i den amerikanska flaggan. Så plakaten (reklamen) som mannen bär är direkta budskap från USA.
- **USA vill ha fred på jorden är en tolkning av budskapet.** På framsidan av det plakat som mannen bär så står det ”*FRED på jorden*”. Eftersom Uncle Sam symboliserar USA så står USA bakom detta budskap.
- **USA har kristna värderingar om fred och god vilja till alla människor är också ett budskap.** På framsidan av det plakat som mannen bär så står egentligen en längre fras ”*FRED på Jorden – Till alla människor en god vilja*” som är en del av julevangeliet (i den latinska översättningen ”*et in terra pax hominibus bonae voluntatis – och fred (frid) på jorden åt människor av god vilja*”). Uncle Sam (USA) visar här sin goda kristna sida eftersom han (de) vill sprida detta fridsevangelium.
- **USA vill sälja ammunition och tjäna pengar är ett tredje budskap.** På baksidan av plakatet så står det ”*Ammunition till salu*”. Dollartecknet i ordet salu – ”*\$alu*” visar att man vill tjäna pengar – dollar. Så Uncle Sam (USA) är villig att sälja ammunition för att få in dollar.
- **USA är villig att sälja till vem som helst kan vara ett fjärde budskap.** På baksidan av plakatet så står det ”Fyll i beställning snarast” vilket verkar vara en uppmaning till de som vill köpa ammunition från USA. Uncle Sam bär detta budskap så det är USA som står bakom detta budskap.
- **Dubbelbudskap! Detta är ett mycket tydligt budskap.** På framsidan av plakatet så står det **FRED** medan det står **KRIG** på baksidan. Denna motsats dikteras av Uncle Sam (USA) vilja att tjäna pengar på kriget samtidigt som han önskar att fred skall råda...

TID: Detta är en **samtida källa** (en skämtteckning från den amerikanska dagstidningen ”*San Francisco Call*” 1916). Det är värdefullt att den visar hur en amerikansk dagstidning uppfattar den samtida historien – den ambivalenta hållningen hos den amerikanska regeringen.

BEROENDE: Teckningen har knappast påverkats av en mängd skrivna källor eftersom den är samtida. Dock är den påverkad av hur debatten om vad som pågår i Första Världskriget och USA:s förhållande till detta krig. Även om detta är en samtida källa så är den inte en primärkälla då det gäller USA:s inträde i Första Världskriget. Det finns ett klart beroendeförhållande till den samtida debatten, vad dagstidningen vill publicera samt ett ev. antagande om vad den allmänna opinionen är i landet.

TENDENS: Detta är en skämtteckning vilket innebär att den tydligt speglar en samtida överdrift av USA:s förhållande till Första Världskriget. En skämtteckning består dessutom av olika stereotyper, här är det en mycket tydlig sådan, ”*Uncle Sam*”. Det kan delvis bero på tidningens politiska idéer, delvis bero på den USA:s samtids idéer och/eller tecknarens rent personliga idéer. Helt klart att den ej speglar ett neutralt sätt att se på USA:s förhållande till kriget.

EGEN KUNSKAP: I denna del kan både kunskap som stödjer och kunskap som motsäger källorna ovan ingå. Det är viktigt att eleverna visar att de har mer kunskap än den som finns i

källorna ovan – att de har tillägnat sig en viss egen kunskap via läroboken, lektionsgenomgångarna och de utdelade stencilerna:

Då det gäller USA:s inträde i Första världskriget så har vi gått igenom följande:

- **Sänkningen av Lusitania 1915:** Den 7 maj 1915, torpederades och sänktes det brittiska passagerarfartyget RMS Lusitania. Fartyget fraktade människor samt en del gods mellan USA och Storbritannien. 1959 människor fanns ombord på fartyget. Av dessa dog 1198 stycken varav 128 stycken var amerikaner. Sänkningen av Lusitania upprörde USA mycket och det kom att bli en bidragande orsak till USA:s inträde i kriget två år senare, mot Tyskland.

KOMMENTAR: Det var en del av det oinskränkta ubåtskriget 1915 som låg bakom sänkningen av Lusitania, inte ekonomin...

- **Tysklands oinskränkta ubåtskrig 1917:** Tyskland annonserade att de skulle återuppta det oinskränkta ubåtskriget den 9 januari, 1917. USA bröt därefter de diplomatiska förbindelserna med Tyskland. Detta är en av huvudorsakerna till att USA gick med i kriget!

KOMMENTAR: Här nämns inte ekonomin...

- **Zimmermanntelegrammet 1917:** I frustration över den brittiska flottans blockad av de tyska hamnarna så bröt Tyskland de tidigare löftena om ett begränsat ubåtskrig i februari 1917. Som ett svar på denna brutna överenskommelse bröt USA de diplomatiska förbindelserna med Tyskland. I januari 1917, lyckades britten avkoda ett telegram från den tyske utrikesministern Arthur Zimmermann till den tyska ambassaden i Mexiko, Minister von Eckhardt. I detta telegram erbjuder Tyskland amerikanskt territorium till Mexiko om de går med i kriget på tysk sida. Zimmermann avslöjade senare att detta dokument var äkta då han i ett tal bekräftade dess existens. Detta meddelande drog definitivt in USA i första världskriget. Det hade en sådan avgörande betydelse för den amerikanska allmänna opinionen att David Kahn, författare till boken *”The Codebreakers”* skrev *”Ingen annan enskild kryptering av ett dokument har haft sådana enorma konsekvenser”*.

KOMMENTAR: Zimmermanntelegrammet innehåller en spekulation från tysk sida om att USA kan komma att gå in i kriget mot Tyskland när de återupptar det oinskränkta ubåtskriget. Så telegrammet pekar också ut det oinskränkta ubåtskriget som en huvudorsak för USA att bryta sin tidigare neutralitet, inte ekonomin.

- **Ekonomiska orsaker:** USA gick inte med i första världskriget för att försvara sig utan de gick med i kriget för att stärka sin ekonomi. USA behövde ett lyft i sin ekonomi som hade börjat stagnera. Ett deltagande i första världskriget skulle innebära fler arbets-tillfällen, säkerhetsställa gjorda investeringar (i de krigförande nationerna Storbritannien och Frankrike), ge kvinnor möjlighet att komma ut i arbetsmarknaden och öka den amerikanska exporten...

KOMMENTAR: Här pekas tydligt ekonomin ut. Om man ser på nyttan av kriget för den amerikanska ekonomin så är det oinskränkta ubåtskriget endast ett svepskäl för USA att delta i Första världskriget mot Tyskland.

DISKUSSION OCH SLUTSATS: Efter det att eleverna gått igenom de olika källorna samt den egen tillägnade kunskapen så kommer den mycket viktiga diskussionen där de jämför och kontrasterar samtliga källor + kunskap. I denna diskussion kan det bl.a. framgå att:

- De två källorna är **väldigt olika**. En källa behandlar en mängd olika orsaker till varför USA gick med i kriget (**Källa 1** – akademisk text) och den andra källan visar USA:s mycket ambivalenta hållning då det gäller Första Världskriget (**Källa 2** – skämtteckning) före USA gick med i kriget.
- Båda källorna visar att USA ville gå med i kriget (**Källa 1** – akademisk text och **Källa 2** – skämtteckning). Det var inte Tyskland som ”*tvingade*” USA att gå med i kriget
- En utav källorna pekar ut **det oinskränkta ubåtskriget** som en avgörande orsak till att USA gick med i kriget. (**Källa 1** – akademisk text). Den andra källan (**Källa 2** – skämtteckning) pekar ut **ekonomin** som huvudorsak.
- En källa är **samtida** (**Källa 2** – skämtteckning). En källa är icke-samtida (**Källa 1** – akademisk text från 1964)
- En källa (**Källa 1** – Dr. Herbert J. Bass) är skriven av en **professionell historiker**. Den andra är konstruerad av en tecknare (**Källa 2** – skämtteckning)
- Egen kunskap skall också finnas med i denna diskussion...

Den sista delen är bara ett (några) axplock av vad som kan finnas med. Det viktigaste är att svaret fokuserar på frågan!

Detta är en uppgift som skall innehålla en utvärdering av samtliga källor i relation till uppgiften. Duktigare elever förväntas diskutera källvärdet hos de olika källorna. Det är också viktigt att den egna kunskapen – flera detaljer finns med så att det blir en bra diskussion. Om eleverna gått igenom de tidigare uppgifterna noggrant så blir denna uppgift betydligt lättare. Om inte så kan den både ta tid och bli ganska svag...